

УДК 331.105.6

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-188-96-99

КОЛОДІЙЧУК Юлія Вікторівна –

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології та соціальної роботи
Одеського національного політехнічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5938-8685>
e-mail: ylala_v@ukr.net

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО» ДЛЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.

Реалії українського сьогодення засвідчують процес активного розвитку соціальної сфери, який характеризується популяризацією соціальної роботи, розширенням спектру надання соціальних послуг та поліпшення їх якості, налагодженням взаємовідносин між соціальними працівниками і клієнтами соціальної роботи, збільшенням мережі соціальних закладів, розробкою інструментів оцінки й контролю якості послуг. Визначенні чинники співіснують у широкій взаємодії державних органів влади, інститутів громадянського суспільства та соціально-відповідального бізнесу як соціальних партнерів у соціальній сфері. Іншим важливим напрямком є необхідність розвитку соціально-трудова відносин, підвищення ролі громадських інституцій, спрямованих на захист прав та свобод різних груп населення, вирішення трудових та соціальних конфліктів.

За таких умов постає потреба у впровадженні навчальної дисципліни «Соціальне партнерство» для майбутніх соціальних працівників, оскільки в межах даної навчальної дисципліни студенти зможуть навчитися аналізувати та вирішувати проблеми, які пов'язані із: підвищенням якості надання соціальних послуг у громаді на основі принципів соціального партнерства; забезпеченням взаємодії між державою, соціально відповідальним бізнесом та інститутами громадянського суспільства у соціальній роботі; поліпшенням соціально-економічного стану різних груп населення у складних життєвих обставинах; зниженням гостроти соціальних конфліктів та сприянням пошуку компромісів між інтересами роботодавців та найманих працівників на основі соціального діалогу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними та зарубіжними науковцями проведено чимало досліджень у сфері соціально-трудова відносин і

соціального партнерства (В. Борисов, О. Грішанова, В. Жуков, А. Колот, В. Новіков, Г. Осовий, В. Скуратівський, С. Українець, В. Хмільовський, Д. Дунлоп, Л. Ерхард, Д. Коммонс та ін.). Зокрема, проаналізовано різнопланові аспекти соціального партнерства в професійній підготовці фахівців (А. Ворначева, Н. Креденець, Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Пуховська); зарубіжний досвід соціального партнерства у професійній освіті (Н. Абишкіна, Н. Бідюк, А. Каплун, О. Огієнко, Н. Пазюра); становлення системи соціального партнерства на ринку праці (А. Колосок); *механізм регулювання державно-приватного партнерства у соціальній сфері* (Н. Хусейн). Водночас, недостатньо вивченими залишаються проблеми функціонування системи соціального партнерства на мікрорівні, її значення і особливостей розвитку у вітчизняних умовах.

Метою статті є висвітлення сутності соціального партнерства та обґрунтування доцільності викладання дисципліни «Соціальне партнерство» для майбутніх соціальних працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. У педагогіку поняття «соціальне партнерство» прийшло із сфери соціально-трудова відносин і визначається довідковою літературою як система правових і організаційних норм, принципів, структур, процедур (заходів), які спрямовані на забезпечення взаємодії між найманими працівниками, роботодавцями, державними органами влади в регулюванні соціально-трудова відносин на національному, галузевому, регіональному рівнях [2, с. 4]; спільна участь державних установ, громадських організацій, бізнесу, окремих осіб у діяльності, спрямованій на вирішення конкретних завдань, що стоять перед суспільством [5, с. 10].

На думку Н. Діденко, соціальне партнерство можна розглядати в двох значеннях:

– у широкому – соціальне партнерство

розглядається як система соціальної взаємодії між суспільними секторами, в процесі якої відбувається соціальний діалог між партнерами щодо спільного вирішення соціально значимих проблем, досягнення соціального консенсусу, пошуку спільного бачення суспільних цінностей і перспектив;

– у вузькому розумінні, соціальне партнерство є соціальною взаємодією у сфері соціально-трудових відносин, яка включає таких суб'єктів як робітники /роботодавці (біпартизм) або робітники /роботодавці/ держава (трипартизм) і спрямована на врегулювання соціально-трудових відносин [1, с. 14].

Соціальне партнерство передбачає забезпечення правами різних соціальних груп на участь у політичних і економічних процесах, а також вироблення й прийняття рішень щодо актуальних проблем розвитку суспільства, що є одним із базових принципів функціонування демократії, важливим інструментом реалізації соціальної політики держави, засобом попередження та розв'язання соціальних конфліктів.

Головними законодавчими актами, що регулюють соціально-трудові відносини та соціальне партнерство в Україні, є: Конституція України, закони України «Про соціальне партнерство», «Про колективні договори й угоди», «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності».

До ключових елементів соціального партнерства відносять: існуючу соціальну проблему, що вимагає якомога швидшого вирішення; інтереси та цінності партнерів; правову обґрунтованість партнерства; можливості й сильні сторони партнерів; правила взаємодії та взаємного контролю; однаковий доступ до інформаційного поля; інноваційні шляхи вирішення соціальних проблем.

Пріоритетною ціллю соціального партнерства є захист інтересів різних соціальних груп, класів прошарків, що сприяє формуванню відкритого демократичного суспільства. Реалізується соціальне партнерство через систему взаємних консуль-тацій, переговорів, угод на державному, галузевому, територіальному рівнях, укладання колективних договорів на підприємствах або у їхніх підрозділах, укладання індивідуальних трудових контрактів між роботодавцем та працівником, а також через систему вирішення трудових спорів, узгодження й захисту інтересів сторін [3, с. 17].

Механізм соціального партнерства, що складається в Україні і діє на загальнонаціональному рівні має характеристики моделі трипартизму, що дозволяє оптимально збалансувати взаємні вимоги трьох сторін учасників. При тристоронньому співробітництві держава на законодавчому рівні встановлює ряд мінімальних соціальних гарантій, правила ведення колективних переговорів, порядок висунення представників, відповідальність за недотримання вимог колективних договорів. У зв'язку з цим особливу роль відіграє діяльність законодавчих і виконавчих органів держави, які повинні не тільки вдосконалювати законодавчу базу соціального партнерства, а й створювати умови для ділового трьохстороннього співробітництва з метою забезпечення соціальної стабільності суспільства.

Сторонами соціального партнерства є працівники й роботодавці в особі уповноважених у встановленому порядку представників. Організація співробітництва із соціальними партнерами передбачає крім офіційних домовленостей ще й міжособистісні відносини. Мається на увазі деякі психолого-педагогічні та соціокультурні умови відносин: ступінь критичності мислення, здатність до діалогу, вміння подолати труднощі, невдачі та конфліктні ситуації тощо. Запорукою успішного соціального партнерства є дотримання усіма сторонами основних принципів партнерської взаємодії, а саме: повага й врахування інтересів сторін та їх значимих цінностей; зацікавленість сторін в участі в договірних відносинах; дотримання сторонами і їхніми представниками законів, нормативно-правових актів; повноправність представників сторін; добровільність прийняття сторонами на себе зобов'язань; обов'язковість виконання колективних договорів, угод.

У соціальній роботі для налагодження оптимального співробітництва між соціальними партнерами передбачено використання соціальних технологій: посередництва, екстремальної підтримки, варіативних і перехресних пропозицій. Найуживанішою з яких є соціальне посередництво, що слугує ефективному налагодженню взаємостосунків між клієнтом і соціальною службою. Фахівці, які працюють в управліннях соціального захисту населення, виступають у ролі посередників при розгляді скарг громадян з таких питань, як гендерна нерівність, дискримінація,

цькування тощо. Посередницьку роль часто відіграють і спеціалісти, які працюють у службах зайнятості населення, зокрема в забезпеченні рівноправ'я при працевлаштуванні. У зарубіжній практиці соціальної роботи соціальний працівник виконує роль брокера соціальних послуг, захисника прав клієнта, маючи для цього певні повноваження в різних органах влади [4, с. 97]. Встановлюючи і підтримуючи соціальні зв'язки, соціальний працівник створює соціально-педагогічні, соціально-психологічні, соціально-правові та управлінські умови щодо поліпшення та стабілізації життєвого становища клієнта.

Соціальне партнерство у сфері соціальної роботи є особливим видом практичної діяльності спрямованої на розбудову партнерських стосунків та розширення ринку надання якісних соціальних послуг для вразливих категорій населення в умовах децентралізації влади. Означену діяльність виконують соціальні працівники із відповідною професійною підготовкою. А відтак, вивчення та освоєння майбутніми соціальними працівниками навчальної дисципліни «Соціальне партнерство» має ґрунтуватися на чіткому розумінні змісту професійної діяльності з урахуванням наукових, організаційних, методологічних засад розбудови соціального партнерства та соціального діалогу. Таке розуміння є теоретичним орієнтиром у визначенні змісту і цілей навчання майбутніх соціальних працівників основам соціального партнерства у соціальній роботі.

Для ефективної реалізації соціального партнерства на практиці майбутнім соціальним працівникам необхідно оволодіти системою теоретичних знань і практичних умінь та навичок, необхідних для побудови партнерських стосунків з клієнтами як об'єктами соціальної роботи, а також із представниками державних установ та громадських організацій як суб'єктами соціальної роботи для профілактики або вирішення соціальних проблем; сформувати цілісне уявлення про основні переваги соціального партнерства як фундаментального механізму формування громадянського суспільства в Україні; виробити практичні навички щодо вирішення соціально-трудова конфліктів у соціальній сфері та ефективного пошуку потенційних партнерів. Не менш важливими і необхідними вміннями є: залучення до співпраці представників бізнесу і громади на умовах корпоративної соціальної

відповідальності, а також волонтерів та спонсорів з метою вирішення соціальних проблем вразливих категорій населення; встановлення партнерських стосунків шляхом посередництва і соціального діалогу.

Слід зазначити, що в сфері освіти соціальне партнерство має на меті підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО через тісну взаємодію із підприємцями. Суть цих взаємин полягає в тому, що, з одного боку, сфера освіти повинна здійснювати професійне навчання, відповідно до вимог ринку праці та запитів підприємців, а з іншого – роботодавці повинні брати активну участь у виробленні стратегії освіти, контролі за її якістю та фінансуванні. Так, на основі соціального партнерства між ЗВО і базою практики (різнопрофільними підприємствами, установами, організаціями) студенти забезпечені робочими місцями під час проходження виробничої практики. Услід за чим розвиваються партнерські відносини між різними соціальними інституціями, що сприяє навчанню, вихованню, соціалізації та працевлаштуванню студентів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Відтак, викладання навчальної дисципліни «Соціальне партнерство» для майбутніх соціальних працівників особливо важливе й необхідне, оскільки сучасне суспільство вимагає від системи вищої освіти всебічно розвинутого конкурентоспроможного професіонала, чії знання, вміння та навички будуть успішно слугувати подальшому соціальному розвитку цивілізованого суспільства. Успіх такого розвитку неможливий без висококваліфікованого фахівця із соціальної роботи, професіоналізм і відданість якого, вплине на підвищення якості надання соціальних послуг та покращення добробуту українського населення загалом.

Для зміцнення системи соціального партнерства в Україні потрібне дотримання деяких важливих аспектів: можливість безперешкодного отримання соціального захисту, соціальної гарантії чи соціальної послуги; посилення соціально-нормативної бази з метою приведення її у відповідність із нормами міжнародного права; мотивація роботодавців до участі в соціальному діалозі; підвищення поінформованості суспільства про соціальне партнерство.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Діденко Н. Г. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і

практики: монографія / Н. Діденко. Донецьк, 2007. 404 с.

2. Закон України «Про організації роботодавців» [ел. ресурс]: Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 15. 97 с.

3. Кучер В. А. Механізми соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та операції об'єднаних сил: дис. канд. наук з державного управління: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / В. А. Кучер. Київ, 2019. 227 с.

4. Романова Н. Ф., Мельник І. П. Соціальне партнерство / Н. Ф. Романова, І. П. Мельник: навчально-методичний посібник. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. 238 с.

5. Молчанова А. О. Соціальне партнерство в діяльності ПТНЗ: Конспект лекції з курсу підвищення кваліфікації для керівників професійно-технічних навчальних закладів за очно-дистанційною формою навчання / ЦППО АПН України. К.: ТОК, 2007. 44 с.

REFERENCES

1. Didenko, N. G. (2007). *Derzhavne upravlinnia i sotsialne partnerstvo: aktualni problemy teorii i praktyky : monohrafiia*. [Public administration and social partnership: current problem theories and practices: monograph]. Donetsk.

2. *Zakon Ukrainy «Pro orhanizatsii robotodavtsiv»*. (2013). [Law of Ukraine «The Organization of Employers» of the Verkhovna Rada of Ukraine], Kiev.

3. Kucher, V. A. (2019). *Mekhanizmy sotsialnoho partnerstva u sferi sotsialnoho zakhystu uchashnykiv antyterorystychnoi operatsii ta operatsii*

obiednanykh syl. [The mechanism of social partnership in the field of social protection of participants of the anti-terrorist operation and the operation of the joint forces: dissertation]. Kiev.

4. Romanova, N. F., Melnyk, I. P. (2017). *Sotsialne partnersvo: navchalno-metodychni posibnyk*. [Social partnership: training manual]. Kiev.

5. Molchanova, A. O., (2007). *Sotsialne partnerstvo v diialnosti PTNZ: Konspekt lektsii z kursu pidvyshchennia kvalifikatsii dlia kerivnykiv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv za ochno-dystantsiinoiu formoiu navchannia*. [Social partnership in the activities of PTNZ: Syllabus course on the advanced training for managers of vocational schools]. Kiev.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОЛОДІЙЧУК Юлія Вікторівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та соціальної роботи Одеського національного політехнічного університету.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх соціальних працівників.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOLODIYCHUK Yuliia Viktorivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Psychology and Social Work, Odessa National Polytechnic University.

Circle of scientific interests: professional training of future social workers.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2020 р.

УДК 378

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-188-99-105

КОЛОМІЄЦЬ Олена Борисівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0085-7605>
e-mail: kolomietselena1964@gmail.com

БОНДАРЕНКО Ганна Семенівна –

старший викладач кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4524-4565>
e-mail: anankan.777@gmail.com

ГОЛОВАТА Оксана Олександрівна –

викладач кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2232-819X>
e-mail: o.o.golovata@gmail.com

КІБЕРНЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОГРАМОВАНОГО НАВЧАННЯ

(за матеріалами публікацій у польській і радянській педагогічній періодиці 1960-х рр.)

Проблема та обґрунтування актуальності проблеми. Навчально-виховний процес – явище багатостороннє, і з

цього факту випливає різноманітність методів навчання. Одним з них є програмований метод. До його безсумнівних